

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU
2.DAİRE KARARI

Başvuru Numarası : 2023/755
Toplantı Tarihi/Sayısı : 5.3.2024/43
Karar Numarası : 2024/280
Başvuran : A. K.
Başvuran Vekili : -
Adres : -
Muhatap Kurum/Kişi : Çaldıran İlçe Jandarma Komutanlığı
Muhatap Adres : Beyazıt, 65970 Çaldıran/Van

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuranın, jandarma personelinin işkence ve kötü muamelesine maruz kaldığı iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran, başvuru dilekçesinde özetle;

a. Çaldıran İlçe Jandarma Komutanlığı bünyesinde görevli jandarma personelinden 2019, 2020 ve 2021 yılları arasında işkence gördüğünü, kendisinin arabaya bindirilerek kafasına silahla vurulduğunu, herhangi bir suç olmamasına rağmen bir gün süreyle nezarethaneye alındığını, nezarethanede bulunduğu esnada jandarma personelinin işkence ve kötü muamelesine maruz bırakıldığını, Çaldıran İlçe Jandarma Komutanının personele işkence talimatı verdiğini iddia etmektedir.

3. Muhatap Çaldıran İlçe Jandarma Komutanlığından alınan yazılı görüşte özetle;

a. Başvuranın biri mağdur ikisi şüpheli olmak üzere toplam üç olaya ilişkin tahkikat evrakının bulunduğu, 3/6/2020 tarihinde (mağdur sıfatı ile) arazi anlaşmazlığı olayının yaşandığı, 25/8/2020 tarihinde (şüpheli sıfatı ile) annesini darp etmesi sebebiyle nezarethaneye alındığı, 8/12/2020 tarihinde (şüpheli sıfatı ile) 112 Acil Çağrı Merkezini sürekli aramak suretiyle intihar edeceğine ilişkin ihbarda bulunduğu, ambulans ile sevk edilmesine müteakip olay yerinden kaçtığı ve bunu birden fazla kez yaptığının Van İl Sağlık Müdürlüğü tarafından tanzim edilen tutanak ile belgelendiği,

b. Başvuranın 25/8/2020 günü saat 15:30 sıralarında Van ili Çaldıran ilçesi Altıyol Mahallesinde, annesi H.K.'yi darp etmek sureti ile kasten yaralaması olayı ile ilgili olarak; Çaldıran Nöbetçi Cumhuriyet Savcısının talimatı ile 26/8/2020 tarihinde Çaldıran Cumhuriyet Başsavcılığında mevcutlu olarak hazır edilmek üzere gözaltına alındığı, 26/8/2020 tarihinde Savcılık makamında hazır edildiği, Savcılık makamından tutuksuz yargılanmak üzere salıverildiği, Çaldıran 2. Cumhuriyet Başsavcılığının 2020/... Soruşturma ve 2021/... sayılı Kararı ile başvuran hakkında "Kovuşturmaya Yer Olmadığına" dair karar verildiği, mezkûr iddialara ilişkin nezarethane kamera görüntüsünün bulunmadığı belirtilmiştir.

4. Başvuran tarafından Kurumumuza yasal süre içerisinde yazılı görüş sunulmamıştır.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın "Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı" başlıklı 17'nci maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :

“Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir. Tıbbi zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbi deneylere tabi tutulamaz. Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz. (...)”

6. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu’nun “Kurumun görevleri” başlıklı 9’uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendinde; “Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek” Kurumun görev alanları arasında düzenlenmiştir.

7. 6701 sayılı Kanun’un “Başvurular” başlıklı 17’nci maddesinin birinci ve sekizinci fıkrasında; “Ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir.” ve sekizinci fıkrasında yer alan “9’uncu maddenin birinci fıkrasının (i) bendi kapsamında yapılan başvurular hakkında da bu madde hükümleri uygulanır.” hükümleri yer almaktadır.

8. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik’in “Ön incelemenin yapılması” başlıklı 48’inci maddesinin birinci fıkrasının ilgili bölümü şöyledir:

“Kuruma yapılan başvurular, inceleme ve araştırmaya geçilmeden önce ön incelemeye tabi tutulur ve sonucunda; ... yönlerinden incelenir.”

9. Mezkûr Yönetmelik’in “Gerekçeli kabul edilmezlik kararı” başlıklı 67’nci maddesi şöyledir:

“(1) Ön inceleme aşamasında, başvurunun açıkça dayanaksız olup olmadığı, başvurunun hakkın kötüye kullanımını teşkil edip etmediği, ayrımcılık yasağı ihlalinden kaynaklanan bir zararın bulunup bulunmadığının tespiti açısından incelenebilirliğin esasla birlikte incelenmesi kararlaştırılan başvurulara ilişkin esas inceleme ve araştırma aşamasında söz konusu koşulları taşımayan başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir. (2) Ön inceleme aşamasında incelenabilir bulunan ya da incelenebilirliği esasla birlikte incelenmesi ve araştırılması kararlaştırılan başvuruların 48’inci maddede belirtilen gerekli koşulları taşımadığının anlaşılması halinde de bu başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir.”

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

10. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun amacı; insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmektir.

11. 6701 sayılı Kanun’un 9’uncu maddesinde; insan hakları ihlallerini resen incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek Kurumun görevleri arasında sayılmıştır.

12. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (AİHS) 3’üncü maddesinin demokratik toplumların en temel değerlerinden birini kapsadığını yinelemektedir. En zor koşullarda bile Sözleşme, işkenceyi ve insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele veya cezayı kesin ifadelerle yasaklamaktadır. 3’üncü madde istisnalara ilişkin bir hüküm getirmez ve 15’inci maddenin ikinci paragrafı uyarınca, kişinin yaşamını tehdit eden acil bir durum söz konusu olduğunda bile bu maddeden herhangi bir sapmaya izin verilmez (AİHM, Selmouni/Fransa [BD], B. No: 25803/94, 28/7/1999, para. 95; Assenov ve diğerleri/Bulgaristan, B. No: 24760/94, 28/10/1998, para. 93).

13. AİHM, bir kötü muamelenin AİHS’nin 3’üncü maddesi kapsamında değerlendirilebilmesi için belli bir şiddet seviyesine ulaşması gerektiğini; bu asgari seviyenin göreceli olduğunu; vakadaki muamelenin niteliği ve bağlamı, icrasının şekli ve yöntemi, süresi, fiziksel ve ruhsal etkileri ve bazı durumlarda mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi koşullara bağlı olduğunu ifade etmiştir (AİHM, *Bouyid/Belçika*, B. No: 23380/09, 28/9/2015, para. 86).

14. Başvuran; 2019, 2020 ve 2021 yılları arasında Çaldıran İlçe Jandarma Komutanlığı bünyesinde görevli jandarma personelinin işkence ve kötü muamelesine maruz kaldığını iddia etmektedir. Muhatap Kurum

tarafından başvurana ait mağdur sıfatı ile bir, şüpheli sıfatı ile iki tahkikat evrakının tespit edildiği; (mağdur sıfatı ile) arazi anlaşmazlığına ilişkin olayın yaşandığı, (şüpheli sıfatı ile) annesini darp etmesi sebebiyle nezarethaneye alındığı ve 112 Acil Çağrı Merkezini sürekli aramak suretiyle intihar edeceğine ilişkin ihbarda bulunduğu ancak ambulansla sevk edilmesine müteakip olay yerinden kaçtığı ve bunun birden fazla kez yapıldığının tespit edildiği ifade edilmiştir.

15. Muhatap tarafından gönderilen başvuranın nezarethaneye alındığı tarihe ilişkin Nezarethane Defteri ile Genel Adli Muayene Raporu incelendiğinde; başvuranın 25/8/2020 tarihinde saat 17.00'da nezarethaneye girişinin yapıldığı, 26/8/2020 tarihinde saat 09.50'de nezarethaneden çıkışının yapıldığı, nezarethaneye giriş ve çıkışta darp cebir izinin bulunmadığına ilişkin ifadenin yer aldığı tespit edilmiştir. Başvuranın yaşadığı iddia ettiği olayların 2019, 2020 ve 2021 yılına ait olduğu; bu sebeple iddia edilen olaylara ilişkin kamera görüntülerinin olmadığı anlaşılmıştır.

16. Kötü muameleyle maruz kalması nedeniyle mağdur olduğunu ileri süren kişilerin kötü muamele yasağı kapsamına giren ağırlıkta bir muamele görmüş olabileceklerini gösteren emare ve delil sunmaları gerektiğini belirtmek gerekir (Anayasa Mahkemesi [AYM], Beyza Metin, B. No: 2014/19426, 12/12/2018, para. 45.). İşkence ve kötü muamele iddiaları konusunda da AİHM, “*makul şüphe bulunmaması*” ya da “*bütün makul kuşkunun ötesinde*” şeklinde bir kanıtlama standardı uygulamaktadır. Ancak Mahkeme, bu kanıtlamaya yeterince sağlam, kesin ve birbirleriyle uyumlu çıkarsamaların ve aynı ölçüde çürütülememiş maddi karinelerin bir arada bulunmasıyla varılabileceğini kabul etmektedir (AİHM, İrlanda v. Birleşik Krallık, B. No: 5310/71, 18/1/1978, para. 161).

17. Yukarıda açıklanan gerekçelerle, başvuranın iddialarının ispatına ilişkin elverişli bir delil bulunmadığı, iddia konusu olaya ilişkin kamera görüntüleri mevcut olmaksızın bir değerlendirme yapılmasının da olanaklı olmadığı, ayrıca başvuranın kötü muamele iddialarının makul kuşku kalmayacak şekilde kanıtlandığı sonucuna varmanın da mümkün olmadığı, sonuç olarak başvuranın iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilmez olduğu değerlendirilmiştir.

V. KARAR

A. Başvurunun KABUL EDİLMEZ OLDUĞUNA,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

5/3/2024 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

e-imzalıdır

Muhammet Ecevit CARTİ
Daire Başkanı

e-imzalıdır

İsmail AYZAZ
Üye

e-imzalıdır

Mehmet Emin GENÇ
Üye

e-imzalıdır

Ünal SADE
Üye

e-imzalıdır

Saffet BALIN
Üye

